

היוצא למלחמת בית דוד - גט כריתות כותב לאשתו ידידיה שילה ויהודה אטלס

לעילוי נשמת אמי מורתי
הרבנית מרים שילה ז"ל
שהעניקה לי את האהבה
ללימוד התנ"ך.

הקדמה

הפרשה הקשה של דוד ובת שבע בספר שמואל¹, והעונשים והמאורעות שבאו על בית דוד בעקבותיה, הותירו את רישומיהם בכל ימי בית ראשון. האירועים הטראומטיים באים לידי ביטוי בספר שמואל, בספר מלכים, בדברי הימים ובתהלים. העונש הקשה שבא על דוד וביתו בעקבות המעשה, מקשה להבין את דברי חז"ל "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה"².

תשובת הגמרא "כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו" צריכה ביאור גדול, כיצד היא מסתדרת עם פשט הכתובים, ועם הסוגיות האחרות שבגמרא.

מסרת המאמר להראות את העומק שבדברי חז"ל בהתייחסותם אל הפרשה, וכיצד הולמים דבריהם את פשט הכתובים והסוגיות בגמרא. במאמר זה בחרתי להתמקד בדין של "גט כריתות היה כותב לאשתו", כיצד הגט הזה מועיל להתיר לדוד להמשיך ולחיות עם בת שבע, וכיצד מסתדרת מציאותו של הגט עם פשטי המקראות והסוגיות בגמרא.

הסוגיא בכתובות³

שאלת הגמרא על דוד ובת שבע

אדם זר הבוועל אשת איש, אוסר את האישה על הבעל, ועל עצמו. את הדין הזה נלמד במשנה⁴:

"כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל שנאמר: נטמאה ונטמאה - דברי רבי עקיבא. אמר רבי יהושע: כך היה דורש רבי זכריה בן הקצב: רבי אומר: שני פעמים האמורים בפרשה, נטמאה, ונטמאה, אחד לבעל ואחד לבעל".

לפי זה, אשה שזנתה תחת בעלה, ואחר כך התגרשה או התאלמנה, אסורה להינשא לבעל, שבעל אותה תחת בעלה.

מכח הדין הזה שואלת הגמרא⁵ על אותו מעשה של דוד ובת שבע "וכי תימא מעשה שהיה מפני מה לא אסרוה?"

1. שמואל ב, יא.

2. שבת נט.

3. ט.

4. סוטה ד, א.

כלומר, כיצד התירו לדוד להמשיך ולחיות עם בת שבע? הרי הוא בא עליה כשהיתה אשת אוריה, והיא אסורה עליו לכאורה. עונה הגמרא "התם אונס הוזה". כלומר, לדעת המאן דאמר של התשובה הזו, אשה הנאנסת שאינה נאסרת על בעלה לכולי עלמא, אינה נאסרת על האיש שאנס אותה תחת בעלה. כיוון שהאיסור לבועל תלוי באיסור לבעל, אם לא נאסרה על הבעל, לא נאסרה על הבועל.

הקשיים בתשובת הגמרא הראשונה

דין זה צריך עיון והבנה בפני עצמו, מדוע הבא על אשת איש באונס עדיף לעניין זה על מי שבא עליה מרצונה? הרי הבא על אשת איש באונס, הוא פושע יותר גדול! לדעת הירושלמי המאנס אשת איש, אסורה עליו קל וחומר מרצון. בחרתי שלא לדון במאמר, בדין הזה. מה שברור הוא שלדעת התשובה הזו בתלמוד הבבלי: אשת איש שנאנסת, כשם שלא נאסרת על בעלה, כך לא נאסרת על הבועל, וכך סוברים רוב המפרשים. לפיכך התשובה הזו היא תשובה מוחלטת, וכך למרות המעשה שעשה דוד, אין המעשה הזה אוסר את בת שבע על אוריה, וממילא לא נאסרה על דוד.

בכל זאת מביאה הגמרא תשובה נוספת.

הבית שמואל סובר להלכה כמו הירושלמי שמי שאנס אשת איש, אף על פי שלא נאסרה לבעלה, אסורה על המאנס. לדעתו, הביאה הגמרא את התשובה השניה של "גט כריתות כתוב לאשתו", כי הגמרא לא סוברת להלכה, שמי שאנס אשה, כשם שמותרת לבעלה כך מותרת לו. אולם, לפי רוב הפוסקים והראשונים, שסוברים את התשובה הראשונה להלכה, מדוע היה צורך בתשובה השניה?

נראה לומר שיש בתשובה הראשונה כמה קשיים:

1. לפי התשובה הראשונה, יוצא שדוד עבר על איסור אשת איש מדאורייתא, ורק בגלל שבא עליה באונס, לא נאסרה עליו. קשה להלום את דמותו של דוד המלך עם עבירה על אשת איש מדאורייתא, ובעדי יחוד! (רש"י ותוספות הרא"ש בסוגיין) וזכיר את דברי הגמרא "ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וד' עמו וגו', אפשר חטא בא לידו ושכינה עימו"?

2. לפי פשט הפרשה בתנ"ך יש כמה תימוכין לכך שבת שבע לא היתה אשת איש גמורה בזמן המעשה עם דוד.

א. הוכחת המלבי"ם: לו היתה בת שבע אשת איש מדאורייתא בזמן שדוד בא אליה, אזי התינוק שנולד לה ממנו, הוא ממזר גמור מדאורייתא. אם כן לא סביר שאחרי שנתן הנביא אומר לדוד שהתינוק ימות, דוד שוכב במשך שבוע על הרצפה, צם ומתפלל, כדי שהתינוק הממזר יחיה.

5. כתובות ט, א.

6. שבת נו, א.

המלבי"ם מביא את האברבנאל שלא מקבל את דברי חז"ל, וסובר שדוד חטא באשת איש ועשה תשובה. אולם הוא מביא כמה טענות לסתור את דבריו של האברבנאל:

"אמנם עם ההשקפה הנכונה דעת רבותנו מוכרחת, שאם היתה אשת איש איך לקחה אחר כך לאשה, והלא היא אסורה לבועל. (צריך עיון: שהרי בגמרא אמרנו שהיתה מותרת לבועל משום אונס הווה, אז לכאורה אין מכאן הוכחה). ואיך צם והתפלל שיחיה הבן הנולד שהוא ממזר.

מכל זה מבואר נגלה שבת שבע לא נאסרה על דוד כי היוצא למלחמה בעת ההיא היה כותב גט כריתות לאשתו, כי הרוגי חרב מלחמה קרוב הדבר שישארו נשותיהם עגונות וכבולות, כי לרוב יקברו החללים בחופזה מאין איש יכיר בפרצוף הפנים מי הנהרג להעיד להשיא את אשתו, בפרט בעת שיגבר אויב ויקבור את החללים, ולכן תקנו בית דין של דוד שיכתבו גט לנשותיהן, או גט גמור או על תנאי, כי בשני הפנים האלה יצא דוד נקי מתלונת מהר"י אברבנאל עליו"

אמנם הוכחה זו אינה מוחלטת, כי יתכן שדוד צם והתפלל על הממזר כיוון שהיה בנו, ואפילו ממזר יש ערך לחייו, ויכול להיות ממזר תלמיד חכם, שהוא גדול מכהן גדול עם הארץ. לכן עדיין יש מקום לתירוץ "אונס הווה" בגמרא.

ב' מדוע הנביא צריך להוכיח את דוד על ידי המשל של כבשת הרש, אם החטא הוא ברור מאליו של איסור אשת איש? הרי בכל התנ"ך כשנביא בא להוכיח את המלך בחטא ברור, לא היה צורך במשל. כגון: "הרצחת וגם ירשת"? של אליהו לאחאב, התוכחה לשלמה, והתוכחה לירבעם ועוד מקומות. וכן כותב המלבי"ם:

"כי דוד היה בזה צדיק בעיני עצמו, אחר שעלה בידו הכל בדרך היתר ואין עונש עליו בדיני בשר ודם כנ"ל, והסביר לו חטאו במשל, באופן שהוא עצמו חרץ משפטו".

ג. המשל עצמו מדבר על גזל, ולא על גילוי עריות.

ד. נראה מפשט הכתובים שדוד לא סבר שעשה עבירה, עד בואו של נתן הנביא, ורק אחרי משל כבשת הרש הוא מבין שחטא. ואם היה כאן חטא פשוט של אשת איש, לא היה לדוד מקום לטעות בדבר הזה.

ה. רק אחרי שנולד הבן מגיע נתן הנביא להוכיח את דוד, והמכה בפטיש של העונש הוא: "גם הבן הילוד לך מות ימות". העונש היחיד שדוד מנסה לבטל בתפילה של שבעה ימים, הוא העונש הזה. מכאן משמע שדוד ציפה לבן הזה, ואולי קיווה שהוא יהיה ממשיכו. לדעתו של

7. ראיות אלה כתב הרב יעקב מדין שליט"א במאמר מגילת בת שבע (מגדים יח-טו). תקצר היריעה להכניס את אריכות דבריו, עיין שם. ננסה לעשות תימצות בלתי מחייב של חלק מן הראיות, כיוון שקשה להבין את הראיות מבלי ללמוד את כל המהלך שם.

הרב מדן, בכדי להציל את הבן, עשה דוד את כל המהלך של הריגת אוריה ולקחת בת שבע. יש כאן עבירה מן הסוג של "הרצחת וגם ירשת". לו היה דוד יוזם את הריגת אוריה רק לחפות על החטא, זה היה פחות חמור. אבל אם הוא גם לוקח את בת שבע לאשה, ורוצה את הבן שנולד ממנה לעצמו, זה כבר ניצול של כוחו המלכותי לטובתו הפרטית, על חשבון חייל גיבור ונאמן בצבאו.

לפי החשבון הזה, אילו עיקר החטא היה גילוי עריות, מדוע היה צורך לחכות עד שהבן יוולד ואז לבא ולהוכיח את דוד?

מכאן משמע, שבלקחת בת שבע לעצמו אחרי מות אוריה, נמצא עונו, ולא בגילוי עריות. ניתן להוסיף להוכחה הזו את דברי המלבי"ם: שאם היה מדובר בממזר, לא היה דוד מצפה לגדולות מן הבן הזה, ומותו לא היה מהווה עונש כל כך חמור.

מכל הבעיות הללו עולה שקשה להסביר שהיה כאן חטא של גילוי עריות, ולכן הגמרא מביאה תשובה נוספת, אף על פי שאין הוכחה מוחלטת לדחות את התשובה הראשונה, והגמרא אינה דוחה אותה.

"כל היוצא למלחמת בית דוד, גט כריתות כותב לאשתו"

ואי בעית אימא: כי הא דאמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. דכתיב: ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תיקח. מאי ואת ערובתם תיקח? תני רב יוסף: דברים המעורבים בינו לבינה".

דברי רב שמואל בר נחמני א"ר יונתן, הם במסגרת הסוגיא "שבה מלמדים זכות על כמה אישים, שפשט הכתובים מייחסים להם לכאורה חטאים חמורים. ראובן, בני עלי, בני שמואל ודוד:

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה, שנאמר "ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו", אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו? אלא מה אני מקיים "מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע?" שביקש לעשות ולא עשה. אמר רב: רבי דאתי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד. "מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע" רבי אומר: משונה רעה זו מכל רעות שבתורה, שכל רעות שבתורה כתיב בהו ויעש וכאן כתיב לעשות שביקש לעשות ולא עשה. "את אוריה החתי הכית בחרב" שהיה לך לדונן בסנהדרין ולא דנת. "ואת אשתו לקחת לך לאשה" ליקוחין יש לך בה. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, שנאמר "ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקד

8. בשבת נו, א.

9. שמואל א, יח.

10. שמואל ב, יב.

לשלום ואת ערבתם תקח"11 מאי ערבתם? תני רב יוסף: דברים המעורבים בינו לבינה. "ואתו הרגת בחרב בני עמו" מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו. מאי טעמא מורד במלכות הוה, דאמר ליה "ואדני יואב ועבדי אדני על פני השדה חונים"12. אמר רב: כי מעיינת ביה בדוד לא משכחת ביה בר מדאוריה, דכתיב (מלכים א, טו) "רק בדבר אוריה החתי".

דברי הגמרא "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה" באים לומר, דוד לא חטא באיסור אשת איש, כי בת שבע היתה מגורשת בגט בזמן הזה. (במה הוא כן חטא, נראה בהמשך המאמר).

רש"י13 מסביר שישי, אביו של דוד, שלח אותו לחזית כדי לקבל משלושת אחיו הגדולים שיצאו למלחמה גיטין עבור נשיהן. ישי הנהיג את זה באופן פרטי במשפחה שלו, על מנת שכלותיו לא תתעגנה, ודוד למד ממנו את הרעיון והנהיג אותו כמלך בצבא שלו. את הסיבות לנתינת הגט מסביר רש"י14:

"גט שהיה בעלה שולח לה מן המלחמה, שאם ימות לא תיזקק ליבום, או שמא יהרג ואין מעיד עליו ותתעגן אשתו, או שמא יהיה שבוי. דאמרינן לקמן: כל היוצא למלחמת בית דוד וכו'"

יש כאן שלוש סיבות לכתיבת הגט:

א. שמא יהרג, ותזדקק אשתו ליבום, והוא לא מעוניין לכפות עליה יבום.

ב. שמא יהרג, ואיש לא ידע להעיד על זה, ואשתו תישאר עגונה.

ג. שמא יפול בשבי ולא יחזור, ואשתו תישאר עגונה.

כיוון שקיבלה גט ובעלה לא חזר, אין היא כבולה אליו יותר, והיא יכולה להנשא לאיש אחר.

שיטת רש"י - גט על תנאי.

דברי רש"י

מפשט הגמרא משמע שמדובר בגט גמור, שהרי נכתב: כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות היה כותב לאשתו.

גט כריתות, פירושו גט גמור, לכאורה. אולם רש"י15 כותב: "שאם ימות במלחמה, יהיה גט מיום כתיבתו".

כלומר: יש כאן גט על תנאי, אם ימות הבעל (או לא יחזור מן המלחמה) יחולו גירושין שבגט, מיום הכתיבה שלפני המלחמה. לפירוש זה יוצא, שאם הבעל חוזר בחיים מן המלחמה,

11. שמואל א, יו.

12. שמואל ב, יא.

13. ט ד"ה דכתיב.

14. שבת נו, א ד"ה שביקש.

15. בד"ה גט כריתות כותב לאשתו.

מתברר למפרע שהגט לא חל. יש בזה הגיון רב לכתוב גט באופן הזה, כדי שהאשה לא תתפתה לאיש אחר, ולא ינסו אחרים לפתות אותה. שאם יתזרז בעלה חי מן המלחמה, הרי התברר למפרע שלא היתה כלל מגורשת, והבא עליה, הרי הוא באיסור גמור של אשת איש.

פירוש זה מסתדר היטב עם הסוגיא בבבא מציעא¹⁶

”אמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: נוח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים. מנא לן? מדדרש רבא. דדרש רבא: מאי דכתיב ”ובצלעי שמחו ונאספו... קרעו ולא דמו“¹⁷? אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שאם היו מקרעים בשרי לא היה דמי שותת לארץ. ולא עוד, אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות אומרים לי: דוד, הבא על אשת איש מיתתו במה? ואני אומר להם: מיתתו בחנק, ויש לו חלק לעולם הבא, אבל המלבין את פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.”

כאן נקראת בת שבע ”ספק אשת איש“, כי הכל תלוי בשובו או אי שובו של אוריה מן המלחמה. אם ישוב: הרי היא אשת איש גמורה, ואם לא ישוב: היא גרושה גמורה מעכשיו. ולכן דוד נידון בגמרא כמי שבא על ”ספק אשת איש“¹⁸. יתכן שהסוגיא הזו סייעה לרש”י להסביר שמדובר בגט על תנאי, יחד עם ההגיון שישנו בדרך הזו.

האם מתאימים דברי רש”י עם פשט הכתוב בספר שמואל?

על מנת לבחון את דברי רש”י עם סדר המאורעות בפרשה שבספר שמואל, כדאי להזכיר בראשי פרקים את סדר המאורעות. הצבא של דוד, לאחר שכבש את ארם, יוצא למצור על רבת בני עמון, ודוד נשאר בירושלים. דוד רואה מן הגג את בת שבע רוחצת, ודורש לדעת מי זאת. דוד שומע שמדובר בבת שבע בת אליעם אשת אוריה החיתי. דוד שולח שליחים להביא אותה אליו לארמון, שם הוא בא עליה. בת שבע מתעברת ושולחת להודיע לדוד: ”הרה אנוכי“ על מנת שיציל אותה מן הסכנה שבגילוי הדבר. (ההריון לא אפשרי מאוריה, שהרי ראתה דם לפני כן, שנאמר: ”והיא מתקדשת מטומאתה“) דוד שולח לקרוא לאוריה אליו, לכאורה להתייעצויות, ושולח אותו לביתו, ואוריה מסרב ללכת. דוד שולח את אוריה עם איגרת ליואב, בו מבקש לגרום שאוריה ימות בחזית המלחמה. אוריה מת, ודוד לוקח את בת שבע לאשה. בת שבע יולדת את הבן מן ההריון ההוא. (במבט חיצוני הכל נראה בסדר גמור). נתן הנביא בא ומוכיח את דוד, והפרשה נחשפת.

צריך עיון כיצד מסתדרת שיטת רש”י עם פשט המקרא, ויש כאן שתי נקודות הצריכות עיון.

1. הגמרא בשבת נו - ”מדוע בזית את דבר ד’ לעשות הרע - משונה רעה זו מכל רעות שבתורה, שכל רעות שבתורה כתיב בהו ”ויעש“, וכאן כתיב ”לעשות“ - שביקש לעשות ולא עשה“.

16. נח-טז.

17. תהלים לה.

18. תוספות בד”ה ”כל היוצא“ מודה שפירוש רש”י מתאים לסוגיא בבבא מציעא נט, א.

ניתן להבין את המונח: "ביקש לעשות ולא עשה" בשתי אפשרויות, מנקודת ההנחה של רש"י שמדובר בגט על תנאי:

א. דוד ביקש לשכב עם בת שבע, ובזמן המעשה דוד התעלם מאיסור אשת איש שרביץ עליה. אולם, בגלל שבסופו של דבר נהרג אוריה במלחמה, התברר למפרע שדוד לא עבר על אשת איש. המילים "ביקש לעשות ולא עשה" פירושה הוא: שדוד התכוון לעבור על איסור אשת איש בזמן שבא עליה, אבל לא עבר על האיסור בסופו של דבר. כך נראה לכאורה פשט הגמרא. וכך מבין את המושג "ביקש לעשות ולא עשה" גם הפני יהושע.

ב. דוד רצה לבא על בת שבע לפני שקיבלה גט מאוריה, אולם הוא התאפק וחיכה שהגט יגיע מן המלחמה. ורק כשהגיע הגט, דוד שלח לקחתה ובא עליה. לפי האפשרות הזאת, בזמן שדוד בא על בת שבע, הוא לא התכוון לעבור על איסור אשת איש, אלא סמך על ההיתר של הגט. והמילים ביקש לעשות ולא עשה מתפרשים: רצה לעשות לכתחילה, אבל התאפק ולא עשה עד שיוכל לעשות בהיתר.

רש"י, בוחר באפשרות השניה: "שביקש - לשכב עימה קודם שקיבלה גט שהיה בעלה שולח לה מן המלחמה..." כלומר, דוד חיכה שהגט עבור בת שבע יגיע מהחזית ורק אז בא עליה. כפי שאומר רש"י עצמו "גט כריתות - על תנאי, שאם ימות תהיה מגורשת מעכשיו, ופעמים שהוא טרוד בצאתו, ושולחו מן המלחמה".

הפני יהושע¹⁹ מקשה על רש"י מדוע בחר בחר באפשרות השניה, כשהפשט של הגמרא נראה כמו האפשרות הראשונה, וגם בפשט הפרק נראה שדוד בא על בת שבע מיד אחרי שדרש לדעת מי זאת, ולא חיכה לגט שיגיע. אולם, הפני יהושע עצמו מסביר שלדעת רש"י ותוספות, לא יתכן לומר: "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה" אם הוא התכוון לבוא על אשת איש, אבל לא עלתה בידו. כפי שרואים במקרה של רבי חייא בר אשי²⁰, שאשתו התחפשה ליצאנית ופיתתה אותו לבוא עליה, והוא אמר על עצמו: אנא מיהא לאיסורא איכוון. ולמד מן הפסוק "אשה הפרם וד' יסלח לה". במה הכתוב מדבר? באשה שנדרה בניזיר ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים. מכאן: שמי שחשב לעבור עבירה, והתברר לבסוף שלא היתה כאן עבירה וזה נחשב לעוון, ובכל זאת צריך כפרה. ולכן רש"י ותוספות מפרשים בעניין אחר, שחטא רק במחשבה שלא באה לכלל מעשה. ובזמן שבא עליה, לא התכוון לאיסור אשת איש.

וניתן לומר שאמנם בפשט המעשה בפרק יא אין רמז לזה שדוד חיכה לגט, אולם במילים "מדוע בזית את דבר ד' לעשות הרע" הדברים רמוזים.

וצריך עוד לעיין:

1. מה יעזור הגט שדוד התאפק וחיכה להגעתו? הרי אם יחזור אוריה מן המלחמה, הגט יתבטל ויתברר למפרע, שעבר על איסור גמור של אשת איש. ובאותו זמן לא ידע דוד שבת

19. גיטין עד, א.

20. קידושין פא, א.

שבע תתעבר, ואוריה ימות, אם כן יוצא לפי דבריו של רש"י שמדובר בגט על תנאי, שדוד התכוון לעבור על איסור אשת איש!

את הקושיה הזו מקשה תוספות²¹ על רש"י. ומכוחה הוא דוחה את שיטתו ומעמיד שיטה אחרת.

2 כשההריון נודע לדוד, הוא מנסה לשלוח את אוריה לביתו, על מנת שיבוא על אשתו, ויחשוב שההריון הוא ממנו. כך מסביר רש"י עצמו, בספר שמואל: "שהיה מתכוין שישכב עם אשתו, ויהא סבור שממנו היא מעוברת". ורק בגלל סירובו של אוריה, דוד מחליט להמית אותו במלחמה. וצריך עיון: שאם יחזור אוריה מן המלחמה חי, ויתברר למפרע שלא היה גט, מה יעזור לדוד להסוות את ההריון? הרי הוא יעבור על איסור אשת איש מדאורייתא, והבן יהיה ממזר. איש לא ידע שהבן הזה ממזר, והוא יתחתן עם בת ישראל כשרה, ותהיה כאן הוספת חטא על פשע.

ישוב שיטת רש"י על ידי המלבי"ם

אולי ניתן לפתור את הקושיות הללו על פי דברי המלבי"ם:

"וגם למפרש שהיה גט על תנאי, בהכרח היה התנאי, שאם לא ישוב בסוף ימי המלחמה לביתו, תהיה מגורשת למפרע (שבאופן אחר לא היה אפשר להצילה מחשש עגונה) ואם כן בטח דוד שיטריד את אוריה בסוף ימי המלחמה באיזה שליחות באופן שלא ישוב לביתו כפי התנאי, ותהיה פנויה למפרע".

דוד תיכנן לשלוח את אוריה בסוף המלחמה לאיזו משימה נוספת, ובזמן הקובע לחלות הגט, שהוא חזרת כל הלוחמים מן המלחמה, אוריה לא יחזור, והגט יחול. ואז יתברר למפרע שבת שבע היתה פנויה באותם הימים, ודוד לא עבר על איסור אשת איש. הזמן הקובע את מעמד האשה באותם הימים, הוא יום החזרה של החיילים מן הקרב, ומי שלא חזר מן הקרב, הגט חל מיום הכתיבה שלו למפרע, והתברר למפרע שהאשה היתה פנויה בכל אותם הימים.

לפי זה, כשדוד חיכה לגט שגייע מן החזית, הוא הסתמך על יכולתו כמלך לשלוח את אוריה למשימה נוספת עם כח מצומצם, וכך לגרום שלא יעבור על איסור אשת איש. אחר כך אוריה יקדש את אשתו מחדש, והדבר לא יודע לאיש. או שבת שבע תסרב לחזור ולהנשא לאוריה, ודוד ישא אותה לאשה²².

כשבת שבע התעברה ממנו, המצב הסתבך מאוד. כי גם אם דוד היה שולח את אוריה למשימה אישית, והגט היה חל למפרע, היתה פורצת שערוריה. כי אוריה היה מבין שהמשימה שאליה נשלח היתה על מנת להכשיר את מעשה האיסור שעשה דוד בבת שבע באותם הימים, ולפתור את בעיית הממזרות של אותו הבן. לכן רצה דוד שאוריה יחשוב שההריון של בת שבע הוא ממנו עצמו. לפיכך קורא דוד לאוריה משדה הקרב, ושולח אותו לביתו.

21. גיטין עג ד"ה ואם תאמר.

22. אין לאוריה אסור לחזור לאשתו למרות שגורשה ונבעלה לאחר, כי דין תורה זה נוהג דוקא כשנבעלה אחר בקידושין מלאים, אבל אם נבעלה בעילת זנות לאחר שהגורשה, מותר לה לחזור לבעלה; יבמות יא, ב.

וצריך עיון: אם אוריה היה חוזר לאשתו, לכאורה הגט בטל, ויוצא שדוד עבר על איסור אשת איש?

ואכן המלבי"ם כאן, דן את דוד לכף חובה, שבהחזרת אוריה לביתו היה דוד עובר על איסור אשת איש. ויוצא שלפי מי שסובר שהיה כאן גט על תנאי, הגט היה פוקע ברגע שאוריה היה בא אל ביתו, ודוד היה עובר על איסור אשת איש למפרע. המלבי"ם סובר שדוד העדיף בדיעבד לגרום לעצמו לעבור על איסור אשת איש בסתר, ובלבד שלא יתחלל שם שמיים בגלוי, ויפרוץ מרד במלך.

אולם, כיוון שאוריה סרב לרדת לביתו, ניצל דוד מאיסור אשת איש.

וזהו לשון המלבי"ם:

"ולכן מפני חילול השם ומרד במלכות, היה בדעתו לקבל על עצמו עוון אשת איש למפרע, אשר לא חשב כזאת בשעת מעשה" שלא עלה על דעתו שתתעבר, ועל זה אמרו חז"ל: "מדוע בזית את דבר ד' לעשות הרע בעיני" - שבקש לעשות ולא עשה, כי לבסוף עלה בדעתו באופן המותר".

אולם, צריך עיון אם גם רש"י יסכים בהכרח לדברי המלבי"ם בעניין הזה.

א. לדברי רש"י במסכת שבת "חשב לעשות ולא עשה" הכוונה היא אחרת: "שביקש - לשכב עמה קודם שקבלה גט". כלומר, הרעה שביקש דוד לעשות לפי רש"י היא, לשכב עם בת שבע בטרם הגיע הגט מן החזית. ואילו שילוחו של אוריה לביתו היה אחרי שדוד שכב עם בת שבע.

ויתכן לומר שרש"י הולך עם דברי המלבי"ם מעבר למלבי"ם עצמו. שלפי רש"י גם אם אוריה היה יורד לביתו, אין זה מבטל את חלותו של הגט שנתן קודם, למפרע. אם בסוף המלחמה אוריה לא יחזור, הגט יחול למפרע מיום כתיבתו. לכן, גם אם אוריה ירד לביתו, אחר כך היה אוריה חוזר למלחמה, ובסוף המלחמה דוד היה שולח אותו למשימה נוספת. כיוון שהרגע הקובע את מעמד האישה בכל אותם הימים, הוא יום החזרה של כל החיילים מן המלחמה, וביום הזה אוריה לא חזר לביתו, התברר שאשתו היתה גרושה למפרע, וממילא לא עבר דוד על איסור אשת איש, והבן אינו ממזר. כל מה שעליו לשמור כעת, שהבן הזה, שאוריה חושב שהוא בנו, לא יתחתן עם אחת מבנותיו של דוד, ויעבור על איסור של חתונה עם אחותו, אולם, גם הדבר הזה נמצא בשליטתו של דוד.

יוצא מכאן שדוד היה יכול לסמוך על הגט ששלח אוריה לבת שבע מן החזית, כי בידו ובשליטתו היה לדאוג שהגט יחול, ויתברר שדוד לא בא על אשת איש. ניתן להוכיח את הדעה הזו מן התוספות²³ השואל: "אם תאמר והרי חזר אוריה ונתבטל הגט?", כלומר: שהגט שהיה על תנאי, לדעת רש"י, התבטל. שהרי חזר אוריה מן המלחמה. ועונה התוספות: "ויש לומר

23. המלבי"ם מסביר שזה לא יהפוך לאיסור אשת איש ממש, כיון שבזמן שבא עליה לא התכווין לעבור על איסור אשת איש, ורק כשנדע לו הריגה נאלץ לגרום לביטול הגט.

24. כתובות ב, ב.

שהיה מתנה אם לא יחזור בסוף המלחמה והרי לא חזר לבסוף". יוצא לפי זה, שהזמן הקובע לחלות הגט למפרע, הוא סוף המלחמה, ואם אוריה בא לביתו באמצע המלחמה, זה לא צריך להפריע לגט לחול למפרע, אם אוריה לא יגיע בסוף המלחמה²⁵.

אוריה מסרב לבקשתו של דוד לרדת לביתו, ואף עונה לו בכעס ובחריפות. החשש מפני הגילוי והביזיון, דוחף את דוד לגזור את דין המוות על אוריה, בדרך נסתרת. אילו היה דן אותו בסנהדרין כמורד במלכות, היה נאלץ לוותר על תוכניתו לשאת את בת שבע לאישה, כי זה לא היה אפשרי מבחינה ציבורית, ובת שבע היתה נאלצת ללדת את הבן בסתר. "ולא תשאל מדוע לא הרגו בסנהדרין, כי אחר שהיה מוכרח לישא אחר כך את אשתו כמו שיתברר יודע הדבר ותצמח תלונה ומרד, לכן כיסה קלון בעורמה"²⁶.

ועל זה באה הגמרא בשבת בטענה כלפי דוד שהיה עליו לדון את אוריה בסנהדרין, ולא להורגו בעורמה בחרב בני עמון. והשיקול לדון את אוריה בחרב בני עמון היה שיקול מוטעה, שנבע מרצונו של דוד לשאת את בת שבע לאישה. כך סובר המלבי"ם.

האם דברי המלבי"ם מתאימים לשיטתו של רש"י?

המלבי"ם מחדש בדעת רש"י שאם דוד היה טורד את אוריה במשימות נוספות בסוף המלחמה, ואוריה לא היה חוזר ארצה בסוף המלחמה עם כל החיילים, הגט היה חל למפרע, ודוד היה ניצל מאיסור אשת איש. וצריך עיון האם הגט באמת יחול לדעת רש"י במצב כזה שהבעל לא חזר בגלל שנשלח למשימה נוספת?

לפי רש"י בשבת נו יש לכאורה שלוש סיבות שעשויות להחיל את הגט למפרע.

1. מות הבעל במלחמה בעדים, על מנת לפטור את אשתו מיבום.

2. מות הבעל ללא עדים על מנת שהאשה לא תתעגן.

3. נפילתו של הבעל בשבי.

לפי זה, אין סיבה לאמר שהפיתרון שהציע המלבי"ם, יועיל לדעת רש"י. כי רק במקרה שהבעל לא חוזר עם כולם, ואיש לא יודע מה היה לו, אנו מניחים שמא נפל בקרב או נפל בשבי, והגט חל למפרע. אבל אם הוא נשלח למשימה נוספת, מדוע שהגט יחול למפרע? רק אם לא יחזור מן המשימה הנוספת, וגורלו לא יודע, ניתן לאמר שהגט חל למפרע. או שמא,

25. ואין מה להקשות מן הגמרא בגיטין לגבי אדם שגירש את אשתו והתייחד עמה, שצריכה הימנו גט שני, שמא בעל אותה לשם קידושין: א. דין זה הוא גזירת חכמים שלא נגזרה עדיין בימי דוד ב. ברור שאוריה לא יבעל אותה לשם קידושין, כי הוא מתכווין לחזור למלחמה ועדיין היא זקוקה לגט, והיא לא תסכים להיבעל לשם קידושין.

ועיין היטב בכתובות ט, ב תוספות ד"ה כל היוצא, שאין להקשות מן הגמרא בגיטין עג, ב לגבי מי שכתב גט לאשתו "מהיום את מתי" ששם אותם הימים היא אשת איש לכל דבר, כי שם מדובר בסוג גט אחר, שמתכווין שתתגרש ברגע האחרון לפני מותו, וכאן מדובר בגט שניתן "מעכשיו, אם לא אשוב בסוף המלחמה". וזהו חילוק מוכרח, שהרי הגט על תנאי דהכא ניתן למקרה שיפול בשבי או ייעדר ולא שיין שיחול רגע לפני שימות.

26. מלבי"ם יא, טו.

כל הסיבות הנ"ל הן רק סיבות מדוע כותבים את הגט. אולם, התנאי שקיים בגט הוא שאם הבעל לא חוזר בסוף המלחמה, בכל מקרה האשה מגורשת, כי כך נכתב בתנאי. או שדוד היה שולח את אוריה למשימה באישון לילה בסתר, ואיש לא היה יודע לאן הוא נעלם, והגט היה חל. האפשרות הראשונה נראית לכאורה סבירה יותר, ואם כן, קשה ליישב את רש"י בעזרת המלבי"ם.

החטא של דוד לשיטת רש"י

אם נתרץ את רש"י על פי המלבי"ם שדוד היה יכול לגרום שהגט שאוריה נתן לבת שבע יחול, אזי דוד חטא בשני דברים: א. ניצול מעמדו וכוחו על מנת לעשות מעקף הלכתי, כדי להכשיר את ביאתו על אשת חברו. ב. הריגת אוריה בדרך עורמה על מנת שיוכל אחר כך לשאת את אשתו לאשה. כפי שמסביר המלבי"ם "והיה נדמה כחונן אשת הגיבור שנפל במלחמה"²⁷. אם לא נוכל לתרץ את רש"י על פי המלבי"ם נשאר בצריך עיון על רש"י, כפי שנשאר רבנו תם, ותישבי יתרץ קושיות ובעיות.

(בעניין דינו של אוריה כמורד במלכות, יש לעיין היטב. אולם, אין מקומו בסוגיא בכתובות, אלא בסוגיא במסכת שבת, ולכן לא נתמקד בו במאמר הזה).

שיטת רבנו תם - גט גמור

התוספות²⁸ מקשה כמה קושיות על רש"י ומתרץ אותן. הקושיה היחידה שנותרת ללא תירוץ, היא הקושיה שהעלנו בהתחלה, מעיקרא מאי קסבר דוד? הרי אם בת שבע לא היתה מתעברת מן הביאה של דוד, אוריה היה חוזר מן המלחמה, והגט היה בטל למפרע, ואם כן מה עזר הגט לדוד?

מכת הקושיה הזו מתרץ רבנו תם תירוץ אחר, שמופיע גם בתוספות בכתובות "ורבנו תם מפרש: כותב גט כריתות לגמרי בלא שום תנאי". פירוש זה הולם את פשט הגמרא בכתובות, וגם מקל מאוד על ההבנה של התנהגותו של דוד, בזמן שבא על בת שבע, ולאחר ההריון. אולם, התוספות עצמו מבין שזה לא כל כך הולם את הגמרא בבבא מציעא נח: מפשט הסוגיא כשדוד בא על בת שבע, היה מעמדה כספק אשת איש, ואם הגט שקיבלה מאוריה היה גט גמור, איזה ספק אשת איש יש כאן? עונה התוספות על שאלתו: "ואומר רבנו תם דקרי לה ספק אשת איש לפי שהיו מגרשין בצינעא שלא יהא נודע ויקפצו עליהם בני אדם לקדשם".

הקושיות על שיטת רבנו תם

א. מדוע לומר שנתנו גט גמור? הרי נח יותר לכל חייל לתת גט על תנאי, כדי שלא יקפצו אחרים על אשתו, והיא לא תקפוץ עליהם להתקדש להם. כך תוהה גם הפני יהושע²⁹: "ודאי

27. יא, כו.

28. גיטין עג, ב ד"ה ואם תאמר.

29. שם.

ניחא להו לגרש על תנאי". וכיצד תיפתר הבעיה על ידי דברי רבנו תם בכתובות, שהיו "מגרשין בצינעא" שהרי הכל יודעים שכל היוצא למלחמה, נותן גט לאשתו?

ב. מדוע הגמרא בבבא מציעא אומרת: "נח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש"? הרי דוד ידע שבת שבע קיבלה גט מאוריה. ואם מדובר בגט גמור, אין כאן ספק אשת איש כלל. ותשובת הגמרא בכתובות "כל היוצא למלחמת בית דוד וכו'" מבוססת על דברי רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, במסכת שבת, והוא עצמו סובר שדוד חיכה לגט שיגיע ורק אז בא על בת שבע "...אלא מח אני מקיים "מדוע בזית את דבר ד' לעשות הרע" - שביקש לעשות ולא עשה", ומפרש רש"י: "שביקש - לשכב עמה קודם שקבלה גט שהיה בעלה שולח לה מן המלחמה..." אם כן, ברגע שהגיע הגט, היה ברור לדוד שהיא פנויה גמורה ולא ספק אשת איש?

וגם רבנו תם מוכרח לפרש את דברי הגמרא: "שביקש לעשות ולא עשה", כמו רש"י, כי לשיטתו, אחר הגט אין שום מניעה הלכתית לבא על בת שבע, שהרי יש בידה גט גמור. ומוכרח לפרש כרש"י שדוד רצה לבא עליה מיד, קודם שקיבלה את הגט, אלא שהתאפק וחיכה לגט. כפי שסובר הפני יהושע בדעת רבנו תם.

ג. מה נתן הנביא רוצה מדוד? הרי בת שבע היתה גרושה בגט גמור?

ד. מדוע היה חשוב לדוד להסתיר את המעשה, ולהרוג את אוריה? הרי בת שבע לא היתה אשת אוריה בזמן שדוד בא עליה. כיון היא היתה מגורשת.

ישוב שיטת רבנו תם, והבנת המושג "מגרשין בצינעא"

ברצוני להציע דרך הבנה למושג "מגרשין בצינעא". לעניות דעתי אין הכוונה, שמגרשים בסתר ולא בפרהסיא, כי זה לא היה מועיל. האשה היתה יודעת בוודאות שהיא מגורשת, וממילא היתה יכולה לתת עיניה באחר. וגם כל אדם שהיה חומד אותה, היה יכול לנחש שהיא קיבלה גט מבעלה בצינעא, שהרי "כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות היה כותב לאשתו", וממילא היה עלולים להגיע למצב קשה, שכל היוצא למלחמה לא היה יודע אם ימצא את אשתו ברשותו, כשיחזור מן המלחמה.

אלא נראה לומר שמתן הגט נעשה בדרך יותר מתוחכמת. הגט לא ניתן על ידי הלוחם בעירו, לפני צאתו למלחמה. אלא הלוחמים היו יוצאים לחזית, ומשם היו שולחים את הגט לגשותיהן. על הגט חתמו שני עדים מן הלוחמים, והם נשארו בחזית, ולא יכלו להודיע לאיש, על כתיבת הגט. הגט לא היה מגיע אל האישה ישירות, אלא היה מופקד ברבנות הצבאית במקום סודי ביותר. במקרה שהלוחם לא חזר מן המלחמה, אשתו היתה יכולה להתעניין ברבנות הצבאית, ולדעת אם בעלה הספיק לתת לה גט.

בדרך הזו נמנעו הבעיות שהיו עלולות להיווצר. האשה לא היתה יכולה לדעת אם היא מגורשת או לא. כך לא יכלו אחרים לחמוד אותה, כיון שגם הם לא ידעו, וגם היא לא תתפתה לאיש זר. לפי זה המושג "כל היוצא..." גט כריתות היה כותב לאשתו". איננו מושג מוחלט. רק אלו שהתכוונו ממש לצאת אל הקרב היו כותבים גט לגשותיהן, כך שאי אפשר היה לדעת מי כתב גט לאשתו, ומי לא כתב.

(מה שהאשה היתה צריכה לעשות הוא, למנות את נציג הרבנות הצבאית להיות שליח קבלה של הגט עבורה, המינוי הזה יכול היה להעשות גם אחרי שיצאו הגברים למלחמה).

התימוכין שאכן כך ניתנו הגיטין במלחמות בית דוד

א. סביר להניח שהגיטין היו נשלחים מן החזית, מן הגמרא בשבת: "שביקש לעשות ולא עשה", כלומר: דוד חיכה לגט שאוריה ישלח לבת שבע מן המלחמה. הגט לא היה מגיע לבת שבע ישירות, אלא לאחד מחדרי החדרים שברבנות הצבאית. אולם, דוד מכת סמכותו כמלך, היה יכול לגשת ולבדוק את הגיטין שהגיעו מן החזית, על מנת לדעת אם ההוראה בוצעה. וכך יכול היה לדעת במקומו שבעורף, שאוריה אכן נתן גט לאשתו.

ב. ניתן לתמוך את זה גם מהלימוד של "ואת ערובתם תיקח" שבמסכת שבת. שם מדובר ששלושת בניו הגדולים של ישי כבר היו בחזית המלחמה, וישי שולח את דוד לשם, על מנת שיתנו בידו, גיטין לנשותיהם. והרי היו יכולים לתת את הגט בבית, טרם יצאו למלחמה? אלא שדוד למד מאביו ישי, להביא את הגט בדרך הזו, מבלי שהשכנים ידעו בבירור שיש להן גט. וכבר אמר רש"י בכתובות, שדוד למד מישי אביו את הרעיון של כתיבת הגט, ויתכן מאוד שלמד ממנו גם את דרך הביצוע הזו, של הנתינה מן החזית, בגלל הסיבות שהוזכרו.

לפי זה ניתן להבין את דברי הגמרא בבבא מציעא "נח לו לאדם שיבוא על ספק אשת איש ואל ילביץ פני חבירו ברכים", בשביל כל העולם: בת שבע היתה ספק אשת איש. אולם דוד ידע היטב, שהיא קיבלה גט גמור והיא מגורשת. ואלו שטענו כלפי דוד "הבא על אשת איש עונשו במה", היו בני בליעל, שונאי נפש דוד. דוד בעגוונותו לא כילה בהם את זעמו, אלא הוכיח אותם על פניהם. אויבי דוד סירבו לקבל את התשובה שבת שבע היתה מגורשת, והם דנו אותו לכף חובה, כמי שבא על אשת איש.

התשובה לקושיות ג-ד

הנביא בא בתביעה מוסרית כלפי דוד. לא יתכן שמלך ינצל את הגט ששלח אוריה לאשתו, לא מפני שמאס בה, אלא מפני שהמלך עצמו שלח אותו למלחמה, על מנת לגזול את אשתו. המצודת דוד שסובר כרבנו תם שמדובר בגט גמור, אומר³⁰:

"ואף שכל היוצא למלחמות בית דוד היה כותב גט כריתות לאשתו, מכל מקום היה הדבר מכוער, כי הדרך היה לנושאה שוב בבואו מן המלחמה, והיא היתה שומרת עליו".

ולא זו בלבד, אלא המלך משתמש בתקנה שהוא עצמו תיקן, על מנת למנוע עגינות, ומנצל אותה לטובתו. וגם את סמכותו כמלך להכנס לקודש הקודשים של הרבנות הצבאית, המקום בו מאחסנים את הגיטין, הוא מנצל לרעה, על מנת לדעת את הסוד הצבאי, איזה חייל נתן גט לאשתו. הנביא שופט את המעשה של דוד לא על פי האיסור ההלכתי, אלא על פי הפגם

המוסרי שיש בדבר הזה. הפגם המוסרי שיש בזה, מקביל לאיסור אשת איש ולרצח ממש. רק בין השיטין רומזים הפסוקים שדברי הנביא אינם כפשוטם, כפי שדרש רבי במסכת שבת:

”את אוריה החיתי הכית בחרב - שהיה עליך לדונו בסנהדרין ולא דנת. ואת אשתו לקחת לך לאשה - ליקוחין יש לך בה. ואותו הרגת בחרב בני עמון - מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו, אף אוריה החיתי אי אתה נענש עליו”.

ולכן נענש דוד במוותם של ארבעה מבניו, כנגד הריגת אוריה. וכנגד לקיחתה של בת שבע הוא נענש בעונש הקשה של ”ולקחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעך, ושכב עם נשיך לעיני השמש הזאת”. אלמלא הודה דוד מיד בחטאו, היה נענש בעונש מוות, כפי שנאמר: ”ויאמר דוד חטאתי לד', ויאמר נתן אל דוד גם ד' העביר חטאתך ולא תמות”. כפי שהוא עצמו גזר את דינו: ”בן מוות האיש”.

לכן כוונת המשפט ”כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה” אינה שדוד לא חטא בכלל, אלא הכוונה היא שכל האומר שדוד חטא באשת איש מדאורייתא - אינו אלא טועה. וכל מי שחושב שדוד עבר על שפיכות דמים מדאורייתא - אינו אלא טועה. אולם, מבחינה מוסרית יש כאן עוול גדול, ועונש גדול. ואלמלא התשובה הגדולה שעשה דוד, היה מתחייב מיתה, למרות שלא עבר על שום איסור מדאורייתא.

סיכום

מדוע דוד לא חטא באיסור אשת איש מדאורייתא?

לרש"י מדובר שגרש אותה בגט על תנאי, שאם לא יחזור מן המלחמה הגט יחול, וכיוון שבסופו של דבר לא חזר אוריה מן המלחמה, אין כאן איסור אשת איש.

לתוספות מדובר שגירש אותה בגט גמור, וכשבא אליה בפעם הראשונה, היה ברור שאין איסור אשת איש בדבר הזה.

המילים בגמרא שבת נו, א ”שביקש לעשות ולא עשה”, מתפרשות בדרכים שונות:

רש"י ותוספות: ביקש לעשות - רצה לבוא עליה לפני שהגיע הגט של אוריה מן החזית. ולא עשה - התאפק, וחיכה שהגט יגיע אליה, ורק אז בא עליה.

מלבי"ם: ביקש לעשות - לפי הדרך שהיה כאן גט על תנאי, כששלח את אוריה לביתו, הוא קיבל על עצמו לעבור על איסור אשת איש מדאורייתא, כי זה היה גורם לביטול הגט, וממילא מתברר שבת שבע היתה אשת איש כשדוד בא עליה. אולם, בביאה הראשונה, לא התכוון להתחייב באיסור אשת איש. ולא עשה - כיוון שאוריה סירב לרדת לביתו, הגט לא התבטל, ודוד לא עבר על איסור אשת איש³¹.

31. פני יהושע בדעת רבנו תם: ביקש לעשות - דוד חשב שיש לה גט על תנאי, ובכל זאת התכוון לעבירה לבא עליה. ולא עשה - לא יצאה לו עבירה, כי האמת היא שהיתה בת שבע מגורשת בגט גמור.

הלקחים המוסריים מן הפרשה

לפרשה זו יש הרבה לקחים מוסריים, חלקם כבר ראינו במאמר הזה. אולם כדאי לשים את האצבע על כמה נקודות.

א. חותם האמת של הקב"ה בפרשה. אם מותר לומר כך, הרבה יותר נח היה להקב"ה "להשתיק" את הפרשה ולא לבוא ולהוכיח את דוד עבדו, אהובו ובנו ולהעניש אותו. איש לא היה יודע שאוריה מת בכוונה, ואיש לא היה מתלונן. חשיפת הפרשה הביאה לחילול שם שמים, ולמשברים רבים בבית המלוכה ובעם, וגררה בעקבותיה את פילוג הממלכה, התדרדרות לעבודה זרה, ולחורבן הבית³², ובכל זאת בחר הקב"ה לחשוף אותה. ומפרש המלבי"ם:

"וירע הדבר אשר עשה דוד בעיני ד'" - באמת לא ידע איש בדבר רק ד' היודע תעלומות, והגם שלא חטא לא באשת איש, ולא במיתת אוריה כנ"ל, בכל זאת רע הדבר מצד שעשאה דוד משיח אלוקי יעקב, והגם שלא היה נענש בזה בדיני אדם, רע הדבר בעיני ד' כי לקחה בדרך גזל".

זה מראה עד כמה אמיתית הנהגתו של הקב"ה בעולם, שלא נותן לבנות את המלוכה על יסודות מקולקלים.

ב. "את אוריה החתי הרגת בחרב... ואותו הרגת בחרב בני עמון" - הרד"ק מסביר את הכפילות שבפסוק, ואומר שיש כאן שתי עבירות. א. עצם הריגת אוריה. ב. הריגתו בחרב בני עמון - "שהפלתו ביד שונאי ישראל". כלומר: העובדה שדוד סיבב שאוריה ימות על ידי שונאי ישראל, יש כאן השפלת כבודם של ישראל, והרמת קרנם של שונאי ישראל, ברגע שהצליחו להרוג את אחד מגיבורי ישראל ממצביאי הצבא. עצם ההצלחה של שונאי ישראל בזה משפילה את קרן ישראל, וזה חילול שם שמיים.

ג. כיצד טעה דוד בשיקול דעתו וחטא? באותה תקופה מלכות דוד היתה בשיאה. אחרי הניצחונות הגדולים בארם ובאדום, מלכות דוד הפכה להיות האימפריה של המזרח התיכון. מלך ששולט בממלכה כל כך גדולה, עלול לחשוב שהכל שייך לו. נראה גם שדוד ראה בבת שבע מעבר למראה החיצוני שלה, שהיא ראויה לו, וממנה יבנה ביתו ותצמח מלכותו, כפי שבאמת קרה בסופו של דבר. וכיוון שנוצר כאן מצב של יצר הרע מצד אחד, והיתרים הלכתיים מן הצד השני, דוד טעה בעניין הזה, ולא עצר עצמו מלהשתמש בכוחו וסמכותו לבצע את המעשה.

ד. "חטאתי לד'" - את כל הדרשות של רבי שהיה מהפך בזכותו של דוד, גם דוד ידע, ובכל זאת לא התחיל להתמקח עם נתן הנביא על דבריו הקשים. זאת אומרת שדוד תפס את חומרת מעשיו מבחינה מוסרית, ולא ניסה למצוא תירוצים, למרות שהיו תירוצים. "חטאתי לד'" ולא "חטאתי כי..." ולא "חטאתי אבל...".

בוה הפך המקרה הרע הזה למנוף אדיר של תשובה, שהשפיע ומשפיע לדורות.